

Miten liikkuminen näkyy hyvinvointialueiden hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa?

Kirjoittajat: Henni Syväoja

Kirjoittajan taustayhteisö: Likes, Hyvinvointiyksikkö, Jamk, Jyväskylä

Asiasanat: hyvinvointi, kunnat, liikkuminen, terveyden edistäminen, tiedolla johtaminen

Tausta: Strateginen suunnittelu määrittelee organisaation identiteetin ja toiminnan tarkoituksen. Tärkeimpiä osatekijöitä ovat visio (minne?), tehtävä (miksi?), tavoitteet (mitä?) ja menetelmät (miten?). (Johanson, 2019.) Hyvinvointialueet ja kunnat käyttävät strategisessa suunnittelussaan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisessa hyvinvointikertomuksia ja -suunnitelmia (THL, 2023; Sähköinen hyvinvointikertomus, 2025). Hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa kuvataan terveyden ja hyvinvoinnin nykytilannetta sekä määritellään tavoitteita ja toimenpiteitä niiden edistämiseksi (Kauppinen & Hätönen, 2014). Liikkuminen on olennainen osa hyvinvointia. Liikkumisen edistäminen olisi hyvä tuoda esiin hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa, jolloin se tulisi paremmin esille päätöksenteossa (Hämäläinen & Aro, 2015). Tässä esityksessä tarkastellaan hyvinvointialueiden hyvinvointikertomuksia ja -suunnitelmia liikkumisen näkökulmasta sekä tarkastellaan näiden osioiden yhteyttä toisiinsa.

Menetelmät: Aineisto sisältää kaikkien hyvinvointialueiden hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat (21 kpl). Menetelmänä on käytetty laadullista sisällönanalyysiä.

Tulokset:

Kertomusosioissa kuvattiin yleisimmin indikaattoritietoa eri ikäryhmien liikkumisesta ja fyysisestä toimintakyvystä, kuten terveysliikuntasuosituksen saavuttaneiden osuus, ylipainoisten osuus sekä 500 metrin kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus. Suunnitelmaosioissa nousi esiin enimmäkseen tavoitteita ja toimenpiteitä liikkumisen edistämiseksi ikäryhmittäin. Liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen kehittäminen oli yleisin toimenpide kaikissa ikäryhmissä. Toimenpiteiden vastuutahoja ei aina mainittu. Kertomus- ja suunnitelmaosion yhteys toisiinsa ilmeni pääasiassa yleisimpien kertomusosion indikaattoreiden (liikuntasuosituksen saavuttaneiden ja ylipainoisten osuus) ja suunnitelmaosion toimenpiteiden (liikuntaneuvonta ja elintapaohjaus) muodossa. Joillakin hyvinvointialueilla kertomus- ja suunnitelmaosion välinen yhteys puuttui ikäryhmittäisessä tarkastelussa. Lisäksi kertomusosioissa ehdotetut toimenpiteet eivät aina olleet näkyvillä suunnitelmaosioissa.

Johtopäätökset ja sovellettavuus:

Liikkumista koskevia kirjauksia esiintyi kertomus- ja suunnitelmaosioissa, mutta näiden välillä ei ollut aina yhteyttä toisiinsa. Hyvinvointialueen rooli liikkumisen edistäjänä on asiakirjojen perusteella osin epäselvä. Selkeä rooli on tunnistettu liikunta- ja elintapa-neuvonnassa, mutta muita toimenpiteitä on kuvattu niukasti ja epä johdonmukaisesti. Liikuntalaki velvoittaa kuntia, mutta ei kannusta hyvinvointialueita edistämään liikkumista. Yhdyspintarakenteiden kehittäminen saattaa olla eri vaiheissa, mikä saa aikaan vaihtelua ja epäselvyyttä vastuiden osalta.